

Asia: VN/27386/2023-VNK-31

Luonnos valtioneuvoston toimenpideohjelmaksi rasismin torjumisesta ja yhdenvertaisuuden edistämisestä

Tarkentavat kysymykset

Millaista sidosryhmäyhteistyötä tulisi tehdä toimeenpanon aikana (yhteistyötahot, yhteistyön muoto ja fokus)?

Akava pitää valtioneuvoston toimenpideohjelmaan sisältyviä tavoitteita sidosryhmäyhteistyön lisäämisestä oikeina. Työmarkkinajärjestöjen osallistaminen kaikkeen työelämän yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon sekä syrjimättömyyden edistämiseen on erittäin tärkeää. Myös vähemmistöryhmiä edustavien kansalaisjärjestöjen kuunteleminen auttaa nostamaan esille epäkohtia, jotka muuten voisivat jäädä huomiotta.

Akava on valmis yhteistyöhön työelämän ja koulutuksen yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi, kaikenlaisen syrjinnän poistamiseksi ja näihin liittyvien toimenpiteiden jalkauttamiseksi.

Miten ja missä toimenpiteissä risteävän ja moniperusteisen syrjinnän torjuminen tulisi erityisesti huomioida?

Tasa-arvoinen ja yhdenvertainen osallisuus ei toteudu suomalaisessa yhteiskunnassa. Rakenteellinen syrjintä ja rasismi vaikeuttavat monien vähemmistöjen pääsyä työelämään ja koulutukseen. Tällä on havaittu olevan esimerkiksi Yhdenvertainen Suomi -ohjelman puitteissa merkittäviä välillisiä vaikutuksia toimeentuloon, yhteiskunnalliseen asemaan ja terveyteen.

Rakenteellisen syrjinnän ja rasismin torjumiseksi ja siihen puuttumiseksi on välttämätöntä päästä kiinni moniperusteisen ja risteävän syrjinnän ilmiöön. Valitettavasti tutkimustietoa aiheesta on toistaiseksi vähän saatavilla. Tutkimustiedon lisääminen aiheesta onkin ensimmäinen askel. Myös nopeammalla aikajänteellä on mahdollista tehdä vaikuttavia toimia esimerkiksi tarkastelemalla päätösten yhdenvertaisuusvaikutuksia aina sukupuolivaikutusten arvioinnin yhteydessä.

Mitä sellaisia toimenpiteitä toimenpideohjelmasta puuttuu, joita valtioneuvoston yhdenvertaisuustiedonannon puitteissa pitäisi mielestäsi edistää?

Oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa lainsäädäntö, käytännön toimet ja ihmisten asenteet tukevat kaikki yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä syrjimättömyyttä. Toimenpideohjelman toimet nostavat esille asenteisiin vaikuttamisen tietoisuutta lisäämällä, mutta varsinaiset lainsäädäntötoimet puuttuvat. Tämä on Akavan mielestä ohjelman suurin heikkous.

Toimenpideohjelman valmistelun yhteydessä Akava nosti esille useampia lainsäädännön muutosehdotuksia. Se toi esimerkiksi esille huolensa vihapuheen ja häirinnän yleistymisestä, mikä on omiaan heikentämään yhteiskunnallista koheesiota ja turvallisuutta. Erityisesti verkossa tapahtuva maalittaminen eli työhön liittyvä järjestelmällinen häirintä koskee monia julkisella sektorilla työtä tekeviä akavalaisia, kuten poliiseja, oikeuslaitosta ja opetus-, sosiaali- ja terveysaloja sekä tieteen ja tutkimuksen ammattilaisia. Akavan mukaan tiedonannon yhteydessä olisi ollut ehdottoman tärkeää kriminalisoida maalittaminen oikeusministeriön (2022) ehdottamien periaatteiden mukaisesti. Samalla maalittaminen olisi tullut ottaa täsmällisemmin huomioon myös työturvallisuuslaissa.

Lisäksi Akava nosti valmistelun yhteydessä esille vuosi takaperin uudistetun yhdenvertaisuuslain toimeenpanon tärkeyden. Se esitti myös, kuinka heikommassa asemassa olevien oikeussuojaa olisi voitu parantaa tiedonannon yhteydessä mahdollistamalla yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle oikeus määrätä hyvitystä – myös työelämän syrjintätapauksissa.

Lausunnonaan valtioneuvoston toimenpideohjelmasta Akava haluaa edellä mainittujen konkreettisten toimenpiteiden lisäksi nostaa esille koulutusjärjestelmän tärkeyden tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Se ehdottaa, että toimenpideohjelman puitteissa selvitettäisiin mahdollisuus valmistavan opetuksen järjestämisvelvollisuuden sisällyttämisestä perusopetuslakiin. Muutoksella olisi toteutuessaan positiivisia vaikutuksia esimerkiksi eri puolella Suomea asuvien maahanmuuttotasaustaisten henkilöiden kouluttautumismahdollisuuksiin.

Miten toimenpideohjelman tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia tulisi seurata?

Aiheeseen liittyvän kansallisen ja kansainvälisen tutkimustiedon hyödyntäminen on ensiarvoisen tärkeää. Sen yhteydessä on olennaista tarkastella eri ihmisryhmien osallisuuden toteutumista myös keskiarvoihin perustuvan tarkastelutavan rinnalla esimerkiksi vähemmistöryhmien parissa tehtävää laadullista tutkimusta hyödyntämällä.

Muut kommentit

Akava pitää erittäin tärkeänä valtioneuvoston toimia yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Akava kiittää mahdollisuudesta lausua tärkeässä asiassa. Syrjintä on edelleen valitettavan yleistä työelämässä ja koulutuksessa. Monilla vähemmistöihin kuuluvilla on vaikeuksia päästä työelämään, löytää osaamistaan vastaavaa työtä tai saada riittävää tukea työllistymiselleen. Esimerkiksi

työelämäsyrrjintää tapahtuu VN-TEAS-tutkimuksen (2022) mukaan yleisimmin terveydentilaan ja ikään perustuen. Merkittävin kasvu on työsuojeluviranomaisten aineistoissa kuitenkin alkuperään, kieleen ja kansalaisuuteen perustuvassa syrjinnässä. Yhdenvertaisuusvaltuutetulle tulevissa yhteydenotoissa korostuvat vuodesta toiseen etnisyyden, alkuperän ja kielen rinnalla vammaisuus ja terveydentila. On tärkeää myös huomata, että moni syrjintätapaus ei nouse tilastoaineistoissa esille.

Jotta muutos etenee, tarvitaan tärkeiden asennemuutosten tueksi kansallista sekä kansainvälistä lainsäädäntöä ja sopimuksia. Suomi on mukana keskeisissä YK:n ja Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksissa ja on siten velvollinen kunnioittamaan, suojelemaan ja panemaan täytäntöön kaikkien ihmisoikeudet yhdenvertaisesti ja ketään syrjimättä. Akava on sitoutunut edistämään myös omalla toiminnallaan näitä tavoitteita.

Sahamies Miika
Akava ry